

Monety kolekcjonerskie

nominał	10 zł
metal	925/1000Ag oraz farby: czerwona, zielona i czarna
stempel	lustrzany
średnica	32,00 mm
masa	14,14 g
wielkość emisji (nakład)	40.000 szt.

Awers: Z lewej strony wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, poniżej orła napis: 10 ZŁ. Z prawej strony oznaczenie roku emisji: 2002 oraz odznaka Krzyża Pamiątkowego Monte Cassino. Poniżej maki wykonane farbami: czerwoną, zieloną i czarną. U góry półkolem napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Z lewej strony wizerunek generała broni Władysława Andersa. Z prawej strony ruiny klasztoru na Monte Cassino, powyżej napis: GENERAL / BRONI / WŁADYSŁAW / ANDERS / 1892-1970.

Projektant monety: *Andrzej Nowakowski*

nominał	2 zł
metal	stop CuAl5Zn5Sn1
stempel	zwykły
średnica	27,00 mm
masa	8,15 g
wielkość emisji (nakład)	680.000 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, po bokach orła oznaczenie roku emisji: 20-02, pod orłem napis: ZŁ 2 ZŁ, w otoku napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA poprzedzony oraz zakończony sześcioma perełkami. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Wizerunek generała broni Władysława Andersa. Z lewej strony odznaka Krzyża Pamiątkowego Monte Cassino. Wokół napis: GEN. BRONI WŁADYSŁAW ANDERS 1892-1970.

Na boku 8-krotnie powtórzony napis: NBP, co drugi odwrócony o 180 stopni, rozdzielony gwiazdkami.

Projektant awersu: *Ewa Tyc-Karpińska*
Projektant rewersu: *Andrzej Nowakowski*

Monety zostały wyprodukowane w Mennicy Państwowej SA w Warszawie.

Skład i druk: Drukarnia NBP

W dniu 6 listopada 2002 r. Narodowy Bank Polski wprowadza do obiegu monety kolekcjonerskie, przedstawiające postać generała broni Władysława Andersa, o nominałach:

- 10 zł – wykonana stemplem lustrzanym w srebrze,
- 2 zł – wykonana stemplem zwykłym w stopie CuAl5Zn5Sn1, tzw. Nordic Gold.

Władysław Anders urodził się 11 sierpnia 1892 r. w Błoniu w powiecie kutnowskim. W związku z objęciem przez jego ojca obowiązków administratora majątku Taurogi, rodzina Andersów przeniosła się na Litwę. W latach 1911-1914 studiował na Politechnice w Rydze. W połowie 1914 r. został powołany do szkoły podchorążych rezerwy kawalerii armii rosyjskiej; po jej ukończeniu

otrzymał pierwszy stopień oficerski. Skierowany na front walczył m.in. wraz z 3. Pułkiem Dragonów w Prusach Wschodnich, dowodził szwadronem, a następnie batalionem. Już wtedy był wysoko oceniany jako dowódca, co zdecydowało o skierowaniu go na kurs do Akademii Sztabu Generalnego w Petersburgu. Po jego ukończeniu w dniu 7 lutego 1917 r. objął stanowisko szefa sztabu 7. Dywizji Strzelców. W czasie walk był trzykrotnie ranny. Za okazane w boju męstwo odznaczono go jednym z najwyższych orderów rosyjskich – Krzyżem Oficerskim Świętego Jerzego. Od 1917 r. uczestniczył w formowaniu i szkoleniu oddziałów I Korpusu Polskiego w armii rosyjskiej generała Józefa Dowbora-Muśnickiego. W działaniach bojowych dowodził pułkiem, a następnie został szefem

sztabu 1. Dywizji Strzelców. Po rozwiązaniu Korpusu powrócił do Polski, gdzie po odzyskaniu niepodległości rozpoczął służbę w sztabie Armii Wielkopolskiej w Poznaniu, a następnie objął dowództwo 1. Pułku Ułanów Wielkopolskich, który brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej 1920 r. Pułk wstąpił się w walkach nad Berezyną, gdzie podpułkownik Anders po raz kolejny został ranny. W uznaniu zasług został odznaczony osobście przez marszałka Józefa Piłsudskiego orderem Virtuti Militari V klasy. O niezwykłej dzielności Władysława Andersa świadczy także fakt czterokrotnego odznaczania go Krzyżem Walecznych.

Po zakończeniu wojny Władysław Anders w latach 1921–1923 studiował w Ecole Supérieure de Guerre (Wyższej Szkole Wojennej) w Paryżu. Po jej ukończeniu został dyrektorem kursu dla wyższych dowódców w Wyższej Szkole Wojennej w Warszawie. 15 sierpnia 1925 r. awansowano go na pułkownika. W latach 1925-1926 był pierwszym oficerem Sztabu Generalnego Inspektoratu Kawalerii.

Pułkownik Anders był także świetnym kawalerzystą; kierowana przez niego polska ekipa zdobyła na międzynarodowych zawodach jeździeckich w Nicei w 1925 r. kilka nagród indywidualnych oraz zespołowo Puchar Narodów.

Podczas zamachu majowego w 1926 r. wierny przysiędze żołnierskiej pułkownik Anders opowiedział się po stronie legalnego rządu oraz Prezydenta RP Stanisława Wojciechowskiego. Jako szef sztabu dowództwa wojsk rządowych kierował działaniami obronnymi wokół Belwederu, a następnie brał udział w przemarszu dostojników państwowych z Belwederu do Wilanowa. Pomimo swej zdecydowanej prorządowej postawy nie był represjonowany przez marszałka Piłsudskiego, który – doceniając jego umiejętności – wyznaczył go w 1926 r. na dowódcę II Samodzielnej Brygady Kawalerii w Równem.

1 stycznia 1934 r. Władysław Anders został awansowany na generała brygady, a w 1937 r. objął dowództwo Nowogródzkiej Brygady Kawalerii w Baranowiczach.

Po ataku Niemiec na Polskę we wrześniu 1939 r. Brygada, wchodząca w skład Armii „Modlin”, prowadziła ciężkie walki w rejonie Lidzbarka Welskiego i Płocka, podczas których generał został ranny odłamkiem bomby lotniczej. Nie opuścił jednak frontu i po założeniu opatrunków dowodził dalej. Po wejściu jego brygady w skład Armii „Łódź”, od 12 września dowodził grupą operacyjną, która walczyła m.in. o zajęty przez Niemców Mińsk Mazowiecki. Po rozpoczęciu marszu na południe, ku granicy rumuńskiej, oddziały podległe generałowi Andersowi dołączyły do Armii „Prusy”, wokół której zaciskał się już pierścień wojsk niemieckich. 22 września resztki Nowogródzkiej Brygady Kawalerii przebiły się w kierunku na Lwów, gdzie natknęły się

na nacierające wojska Armii Czerwonej. Dwukrotnie ranny, generał Anders dostał się 29 września pod Starym Samborem do niewoli radzieckiej. Przewieziono go do Lwowa, a następnie do Moskwy, do więzienia NKWD na Łubiance. W niezwykle ciężkich warunkach, nieustannie przesłuchiwany, spędził w więzieniach radzieckich 22 miesiące. Wolność odzyskał 4 sierpnia 1941 r. w wyniku podpisania układu radziecko-polskiego przewidującego utworzenie Armii Polskiej w ZSRR. 11 sierpnia 1941 r. otrzymał nominację na generała dywizji.

Tworzenie Armii Polskiej w ZSRR przebiegało z dużymi oporami - brakowało broni, umundurowania i żywności. Generał Anders postawił sobie za cel nie tylko formowanie sił zbrojnych, ale także uratowanie jak największej liczby Polaków znajdujących się w Związku Radzieckim. Dzięki jego zabiegom udało się ocalić znaczną liczbę ludności cywilnej, w tym tysiące dzieci. Nie godził się na wysyłanie na front pojedynczych, źle uzbrojonych jednostek. W 1942 r. przeprowadził uzgodnioną z władzami radzieckimi ewakuację Armii Polskiej do Iranu. Rozlokowane tam oddziały otrzymały miano Armii Polskiej na Wschodzie. Po okresie rekonwalescencji i intensywnym szkoleniu żołnierzy, już jako 2. Korpus Polski, oddziały generała Andersa zostały przesunięte w początkach 1944 r. na front włoski, gdzie otrzymały zadanie zdobycia Monte Cassino. W momencie podejmowania decyzji o udziale Polaków w tej bitwie generał Anders miał świadomość jej miejsca w historii. Jak wspominał po latach: *„Zdawałem sobie jednak sprawę, że Korpus i na innym odcinku miałby duże straty. Natomiast wykonanie tego zadania ze względu na rozgłos, jaki Monte Cassino zyskało wówczas na świecie mogło mieć duże znaczenie dla sprawy polskiej [...] Przyniosłoby dużą chwałę orężowi polskiemu”*.

Rozpoczęta 12 maja bitwa zakończyła się zdobyciem Monte Cassino w dniu 18 maja 1944 r. Zgodnie z przewidywaniami generała, wieść o niej obiegła cały świat. Po otwarciu drogi na Rzym żołnierze 2. Korpusu pod jego dowództwem zdobywali Anconę, przełamali linię Gotów i walczyli o Bolonię. Jego zasługi jako dowódcy na całym szlaku bojowym we Włoszech zostały docenione zarówno przez władze polskie, jak i rządy państw alianckich - generał Anders otrzymał najwyższe odznaczenia: order Virtuti Militari III klasy oraz brytyjski Order Łaźni, przyznany mu przez króla Jerzego VI. Prezydent USA, Franklin Delano Roosevelt, nadał mu order Legion of Merit.

Pod koniec wojny, w okresie od lutego do maja 1945 roku generał Anders pełnił obowiązki naczelnego wodza, a od 24 września 1946 r. do 4 lipca 1954 r. był naczelnym wodzem i generalnym inspektorem Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Po zakończeniu działań wojennych przejawiał dużą troskę o sprawy bytowe i socjalne żołnierzy, którzy pozostali na emigracji. M.in. ta właśnie działalność stała się przyczyną pozba-

wienia go polskiego obywatelstwa 26 września 1946 r. przez Rząd Jedności Narodowej w Warszawie; decyzję tę władze w Polsce anulowały dopiero 15 marca 1989 r.

Generał Władysław Anders po wojnie zamieszkał w Londynie. Do końca życia był uznawany za przywódcę politycznego polskiej emigracji wojskowej. Organizował życie społeczne polskiego wychodźstwa w Wielkiej Brytanii, inicjował powstawanie polskiego szkolnictwa, teatrów i wydawnictw. Przewodniczył Głównej Komisji Skarbu Narodowego, był prezesem Polskiej Fundacji Kulturalnej. W uznaniu swych zasług wojennych został awansowany 15 maja 1954 r. przez władze emigracyjne do stopnia generała broni.

Swe wspomnienia z lat wojny opublikował w 1949 r. w książce pt. „Bez ostatniego rozdziału”, wielokrotnie wznawianej za granicą, wydanej w Polsce poza cenzurą w 1983 r.

Polskie władze komunistyczne uważały go za jednego z głównych wrogów, co wynikało zarówno z jego twardej postawy wobec nacisków Moskwy w okresie formowania Armii Polskiej w ZSRR, jak i negatywnego stosunku do postanowień konferencji jałtańskiej w sprawie polskiej oraz rządów komunistów w Polsce.

Zmarł 12 maja 1970 r. w Londynie. Zgodnie ze swoją ostatnią wolą spoczął wśród swych żołnierzy na polskim cmentarzu wojennym pod Monte Cassino.

W 1995 r. został pośmiertnie odznaczony Orderem Orła Białego.

Witold Głębowicz
Muzeum Wojska Polskiego
w Warszawie

Wszystkie monety kolekcjonerskie są prawnym środkiem płatniczym w Polsce.